

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2020.1-1.13>

О. В. Білоус

кандидат юридичних наук,
суддя Верховного Суду

ПРИНЦИПИ ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТЬ І КАТЕГОРІЙ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

У статті на підставі узагальненого аналізу наукових, публіцистичних і нормативних джерел визначено поняття та систему принципів тлумачення понять і категорій адміністративного судочинства. Зазначено, що тлумачення права загалом та інтерпретація понять і категорій адміністративного судочинства зокрема – це ніщо інше, як вид юридичної діяльності. З огляду на це доцільним буде вважати, що йому (процесу тлумачення і його результатам) характерні, загалом, ті принципи, які визначають сутність і спрямованість того судового процесу, в межах якого здійснюється тлумачна діяльність, у цьому випадку – це адміністративне судочинство. Зокрема, вплив на цю діяльність мають такі загальні принципи адміністративного процесу: верховенство права, законність, правова визначеність, остаточність судових рішень, єдність судової практики тощо.

До так званих спеціальних принципів тлумачення понять і категорій адміністративного судочинства автор відносить такі засади, як: об'єктивність, науковість, повнота використання способів тлумачення, пропорційність, обґрунтованість, зрозумілість та інші.

Встановлено, що принципи тлумачення понять і категорій адміністративного судочинства – це основоположні наукові вимоги та керівні ідеї, об'єктивно зумовлені та стабільні, які справляють організуючий, орієнтуючий і ціннісний вплив на перебіг інтелектуально-вольового процесу тлумачення понять і категорій адміністративного судочинства, що забезпечує адекватне, повне та правильне розкриття змісту вказаних понять і категорій, ефективність правотлумачної діяльності загалом і подальшого правозастосовного процесу.

Ключові слова: адміністративний процес, судочинство, тлумачення, поняття, категорія, принципи.

Постановка проблеми. Як слушно зазначається у правовій літературі, принципи є основою, наріжним каменем будь-якої соціальної діяльності, що уособлює собою сукупність соціально-значимих дій, здійснюваних суб'єктом (суспільство, група, особа) в різних середовищах і на різних рівнях соціальної організації суспільства, які мають певні соціальні цілі та інтереси. Правильність і послідовність такої діяльності, рівень її позитивної результативності та передбачуваності залежать від того, наскільки ґрунтовно та системно дотримується відповідних вихідних засад та ключових ідей її провадження певний суб'єкт [1, с. 23]. Не є винятком також і правотлумачна діяльність, яка провадиться на основі певних керівних засад.

Одразу ж варто уточнити, що принципи офіційного та неофіційного тлумачення норм права різняться між собою, оскільки суть і правова природа різних видів тлумачення не є однаковими, а їхні результати мають істотні відмінності між собою, що накладає відбиток і на систему засад інтерпретації, яка здійснюється або ж спеціально уповноваженим суб'єктом, або ж, наприклад, пересічним громадянином. У межах цього дослідження в полі зору нашої уваги будуть принципи саме так званого офіційного тлумачення норм права загалом та понять і категорій адміністративного судочинства зокрема.

Зазначимо, що порушена проблематика активно досліджується як вітчизняними, так і зарубіжними вченими-правниками, проте

єдності в думках дослідників, звісно ж, немає. При цьому тлумачення саме понять і категорій адміністративного судочинства наразі залишається малодослідженим, що й актуалізує обрану нами тематику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Принципам тлумачення норм права приділяється увага у роботах таких учених правників, як С.С. Алексєєв, Ю.П. Битяк, О.М. Бєляєва, Є.В. Васьковський, Ю.Л. Власов, М.М. Вопленко, О.В. Капліна, В.Я. Карабань, М.С. Кельман, Т.О. Коломоець, М.М. Коркунов, О.І. Костенко, М.В. Котенко, В.В. Лазарєв, П.І. Люблінський, П.С. Лютіков, М.М. Марченко, Л.Г. Матвєєва, Ж.М. Мельник-Томенко, Д.М. Михайлович, Й.В. Михайловський, М.П. Молибога, П.О. Недбайло, А.С. Піголкін, С.В. Прийма, В.В. Прокопенко, П.М. Рабінович, І.Л. Самсін, А.О. Селіванов, В.М. Сирих, О.Ф. Скакун, Ю.Г. Ткаченко, Ю.М. Тодика, Є.М. Трубецької, С.Є. Федик, М.В. Цвік, О.Ф. Черданцев, Л.І. Чулінда, С.В. Шевчук, Г.Ф. Шершеневич та інші.

Детальний аналіз різноманітних підходів дав змогу критично підійти до окремих теоретичних концепцій, висловлених на шпальтах юридичної літератури як минулого, так і сучасного періоду розвитку правової доктрини. Тому на прикладі осмислення найбільш відомих як традиційних, так і нестандартних ідей спробуємо наблизитися до відповіді на запитання, що у нашому розумінні являють собою принципи тлумачення понять і категорій адміністративного судочинства.

Мета статті – на підставі аналізу різноманітних доктринальних джерел визначити поняття та зміст принципів тлумачення понять і категорій адміністративного судочинства.

Виклад основного матеріалу. Формулюючи наше бачення з приводу цього питання, слід, як ми вважаємо, першочергово виділити, що тлумачення права загалом і інтерпретація понять і категорій адміністративного судочинства зокрема – це ніщо інше, як вид юридичної діяльності. З огляду на це доцільним буде вважати, що йому (процесу тлумачення і його результатам) характерні загалом і ті принципи, які визначають сутність і спрямованість того судового процесу, в межах якого здійснюється тлумачна діяльність – у цьому випадку це адміністративне судочинство. Інакше кажучи, правозастосовувач не може не враховувати принципи адміністративного судочинства на якійсь окремій стадії правозастосовного процесу

оскільки ці засади охоплюють усю його діяльність – від моменту прийняття справи до розгляду і до винесення рішення по суті.

Слід підкреслити, що сучасна вітчизняна наука дуже ретельно підходить до вивчення цього питання (принципи адміністративного судочинства), і, незважаючи на серйозну плюралістичність у підходах до його вирішення, все ж досить нескладно здійснити узагальнений аналіз найбільш відомих думок із цього приводу. Детально не аналізуючи їх, ми зазначимо, що, як правило, принципи адміністративного судочинства прийнято класифікувати на групи.

Наприклад, А.В. Руденко пропонує таку класифікацію засад адміністративного судочинства: принципи, що відображають сутність адміністративного судочинства як форми здійснення правосуддя (верховенство права, законність, поділ влади, незалежність суддів); принципи, що відображають сутність адміністративного судочинства як процесу з його окремими самостійними стадіями, такі принципи відображають сам хід судочинства (правова рівність, доступність та гарантованість судового захисту, мова судочинства, гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами, диспозитивність, змагальність, активна роль суду, офіційність, швидкість розгляду адміністративних справ, обов'язковість судових рішень, апеляційне та касаційне оскарження). Така класифікація, на думку вченого, дає змогу простежити послідовність реального втілення принципів на різних стадіях адміністративного судочинства. Критерій наведеної класифікації, як стверджує А.В. Руденко, має складну структуру, по-перше, принципи поділяються на загальні та спеціальні, а, по-друге, спеціальні принципи розташовуються залежно від стадій процесу, де їх прояв є більш вагомим [2, с. 31; 3, с. 9; 4, с. 79–84].

На переконання М.В. Коваліва, М.Т. Гаврильців, І.Б. Стахури, за характером закріплення та застосування принципи адміністративного судочинства можна поділити на загальні та галузеві. До загальних учені відносять ті засади, що закріплені в Конституції України, зокрема: верховенство права; законність; державна мова судочинства; рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; повага до гідності особи, невторчання в її особисте і сімейне життя; право людини на свободу та особисту недоторканність; з'ясування істини; здійснення правосуддя виключно судами; участь народу у здійсненні правосуддя; незалежність і недо-

торканність суддів, їх підкорення лише закону; змагальність сторін, свобода в наданні ними своїх доказів і у доведенні перед судом їхньої переконливості; гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами; забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом; обов'язковість рішень суду; забезпечення підозрюваному, обвинуваченому, підсудному права на захист; презумпція невинуватості; свобода від самовикриття, викриття членів сім'ї чи близьких родичів тощо [5, с. 71–72].

До галузевих принципів адміністративного судочинства вчені схильні відносити такі засади: організаційної незалежності органів адміністративної юстиції; судового керівництва процесом; змагальності сторін, диспозитивності та офіційного з'ясування всіх обставин справи; забезпечення права на захист і доступність такого захисту; повного та всебічного розгляду справи; економічності процесу; доступності судочинства; юридичної визначеності та відкритості судових рішень адміністративних судів; незалежності, безсторонності та професіоналізму суддів адміністративних судів та інші [5, с. 71–73].

Н.В. Александрова та Р.О. Куйбіда поряд із традиційною класифікацією принципів судочинства на загальні та галузеві поділяють вказані принципи й на писані (закріплені в Конституції України, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та інших міжнародних договорах, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, КАС) та неписані (ті, що реалізуються в судовій практиці) [6, с. 23].

Зі свого боку О.І. Корчинський пропонує систематизувати принципи адміністративного судочинства за такими критеріями:

– за способом нормативного закріплення – принципи, закріплені в Конституції України або в законодавчих нормативно-правових актах, і принципи, які реалізуються в судовій практиці та виводяться з положень законодавства про адміністративне судочинство;

– за об'єктом впливу – принципи, які визначають процесуально-правову діяльність адміністративного суду, і принципи, які визначають процесуальну діяльність осіб, які беруть участь у справі (сторін, третіх осіб, представників сторін і третіх осіб);

– за предметом правового регулювання:

а) принципи організації правосуддя (судоустрою і судочинства), а також функціональні (принципи процесуальної діяльності – судочинства);

б) принципи, які визначають зміст процесуальної діяльності (офіційне з'ясування всіх обставин справи, диспозитивність, змагальність тощо);

в) принципи, які визначають процесуальну форму виконання процесуальних дій (гласність, відкритість) [7, с. 104].

Так само як і О.І. Корчинський, багатоваріантну класифікацію принципів адміністративного судочинства здійснив і С.В. Потапенко, який класифікує принципи адміністративного процесу за такими критеріями: 1) сферою поширення – загальноправові, галузеві, міжгалузеві; 2) способом нормативного закріплення – конституційні та законодавчі; 3) об'єктом впливу – принципи, що визначають процесуально-правову діяльність адміністративного суду, і принципи, що визначають процесуальну діяльність осіб, які беруть участь у справі (сторін, третіх осіб, представників сторін і третіх осіб); 4) предметом правового регулювання – принципи організації правосуддя (судоустрою і судочинства); принципи, які визначають зміст процесуальної діяльності (офіційне з'ясування всіх обставин справи, диспозитивність, змагальність тощо); принципи, які визначають процесуальну форму виконання процесуальних дій (гласність, відкритість) [8, с. 6].

Натомість, на думку Ж.М. Мельник-Томенко, більш гнучкою є класифікація принципів на загальні, міжгалузеві та галузеві, однак і у цьому випадку часом помилково визначається місце того чи іншого принципу у вказаній системі принципів адміністративного судочинства, що призводить до порушення її горизонтальних зв'язків. Підтримуючи ідею багатоваріантної класифікації принципів адміністративного судочинства, в основу якої покладено одразу декілька критеріїв, вчена наголошує, що базовою класифікацією слід вважати поділ принципів адміністративного судочинства за їхньою цільовою спрямованістю на загальні (універсальні) та функціональні [1, с. 42–44].

Ще раз підкреслюючи те, що тлумаченню понять і категорій адміністративного процесу притаманні практично всі принципи адміністративного судочинства (тією чи іншою мірою), зауважимо, що все-таки найбільш стійкий вплив на цю діяльність мають саме загальні принципи адміністративного процесу, а саме: верховенство права, законність, правова визначеність, остаточність судових рішень, єдність судової практики тощо.

Підкреслимо, що саме принцип верховенства права є основою основ і для процесу тлу-

мачення. Він є ключовим для інтерпретації, тому що саме він визначає сутнісну спрямованість правотлумачної діяльності на те, що саме людина та її права й свободи є найвищою соціальною цінністю для держави в особі конкретного правозастосовувача. Цей принцип має особливе значення в момент роз'яснення неоднозначного (оціночного) змісту того чи іншого поняття чи категорії адміністративного судочинства та передбачає те, що тлумач завжди буде інтерпретувати норму крізь призму пошуку найбільш справедливої її редакції, яка буде ефективна для реалізації прав людини.

У цьому контексті слід навести думку О.І. Костенко, яка дуже влучно висловилася з приводу співвідношення загальних принципів права (принципів адміністративного права та процесу) і принципів тлумачення як таких. Як правильно вона вважає, загальноправові принципи, загальні та спеціальні принципи адміністративного права, принципи європейського адміністративного права хоча й визначають і скеровують загальний вектор процесу правотлумачної діяльності, однак повною мірою не розкривають засад відповідної інтерпретації, своїм змістом повністю не охоплюють саму «технологію» тлумачення адміністративного законодавства, його механізм. Саме тому, як підкреслює вчена, необхідним є розроблення, власне, принципів тлумачення адміністративного законодавства, які покликані характеризувати правотлумачну діяльність як процес пізнання, містити найзагальніші вимоги, що пред'являються до цього процесу [9, с. 78–79].

Корелюючи її думку з нашим предметом дослідження, уточнимо, що в цьому випадку необхідно окреслити зведення принципів тлумачення понять і категорій адміністративного судочинства й уточнити їхній зміст саме в контексті обраних нами рамок тлумачення. Зазначені принципи тлумачення ми будемо називати в межах нашого дослідження «спеціальними», тобто такими, які безпосередньо стосуються самого процесу тлумачення і його результатів. До вказаних принципів тлумачення понять і категорій адміністративного судочинства ми відносимо принципи: об'єктивності та безсторонності, науковості, повноти використання способів тлумачення, пропорційності, обґрунтованості, зрозумілості та інші.

Принцип об'єктивності та безсторонності. Тільки позбавлений упередження і суб'єктивного ставлення суб'єкт тлумачення може об'єктивно оцінити та роз'яснити зміст понять

та категорії адміністративного судочинства. Як слушно зазначається на шпальтах правової літератури, суть цього принципу полягає в тому, що тлумачення здійснюється без впливу особистих чи суспільних думок, будь-якого виду дискримінації, упередженості, ідеології, а особливо без політичного чи соціального впливу. Інтерпретатор, що орієнтується на принцип об'єктивності та безсторонності, в жодному разі не буде керуватися прямо чи опосередковано власними інтересами [10, с. 22].

Безсторонність тлумачення понять і категорій адміністративного процесу забезпечується законодавчо закріпленими гарантіями, зокрема інститутом відводу суб'єктів тлумачення (ст. 36–41 КАС України). Обставини, які є підставою для сумнівів у безсторонності суб'єкта правозастосування, можуть породжувати сумніви в об'єктивності тлумачення ним норми права, що підлягає застосуванню. Цей принцип особливо важливо застосовувати і враховувати під час тлумачення тих понять, які мають або ж оціночний характер, або характеризуються відкритим переліком. Наприклад, визначаючи, чи був дотриманий належним чином судом першої інстанції принцип розумності строку розгляду справи, апеляційний адміністративний суд має об'єктивно встановити, чи дійсно у вказаних обставинах строк розгляду та вирішення справи був найкоротшим і достатнім для надання своєчасного (без невинуватих зволікань) судового захисту порушених прав, свобод та інтересів у публічно-правових відносинах. У таких досить важких інтелектуально-вольових процесах важливо, щоби правозастосовник не був упередженим у своїх висновках, спирався виключно на принципи адміністративного процесу, законодавство та необхідні в цьому випадку способи тлумачення норм права, а не керувався, зокрема, власними або неприродно нав'язаними афектами, догмами або упередженнями, що перешкоджають встановленню справжнього змісту понять і категорій адміністративного судочинства.

Принцип науковості, у свою чергу, передбачає наукову аргументованість висновків тлумачення та врахування доктринальних підходів до визначення та формулювання ознак досліджуваного явища. Під час визначення змісту того чи іншого поняття, закріпленого у нормах КАС України, бажано спиратися на новітні та ретроспективні наукові дослідження, предметом яких, зокрема, є правова норма, що підлягає тлумаченню. При цьому тлумачу не варто обмежува-

тися лише науково-практичним коментарем до відповідного кодексу чи закону, оскільки також цінним би було вивчити періодичну наукову літературу, монографічні праці та в окремих випадках навіть публіцистику.

Враховуючи той факт, що інтерпретація є складним інтелектуальним процесом, який здійснюється уповноваженим суб'єктом, стає цілком очевидним, що принцип науковості також передбачає, що під час тлумачення вказаний суб'єкт використовує цілий спектр загальних і спеціальних методів наукового пізнання. Як відомо, загальнонаукові методи дослідження – це емпіричні (експеримент, спостереження, опис) та теоретичні (аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, індукція, дедукція, пояснення, класифікація тощо), а також системний, функціональний, конкретно-соціологічний. До спеціальних методів дослідження належать такі: формально-логічний, порівняльно-правовий та інші методи наукового пізнання [11; 12, с. 268].

Звісно, зміст принципу науковості аж ніяк прямо не означає, що всі без винятку перераховані методи наукового пізнання мають бути враховані тлумачем права. Проте у разі складності та неодноразовості досліджуваного поняття чи категорії суб'єкт тлумачення для досягнення правильного та точного результату зобов'язаний застосовувати цілу низку вищеназваних методів.

Принцип повноти використання способів тлумачення означає здійснення тлумачення за допомогою всієї системи засобів пізнання сенсу конкретного поняття чи категорії адміністративного процесу, незалежно від рівня законодавчої техніки та якості тексту нормативного акта. Як слушно зауважує О.В. Капліна, значна частина правозастосовних помилок допускається саме внаслідок неправильного тлумачення норм права, що зумовлено відсутністю в суб'єктів тлумачення чітких уявлень про послідовність здійснення правотлумачних дій, про способи тлумачення та правила, за допомогою яких можна встановити дійсний зміст необхідних норм [13, с. 75]. Інакше кажучи, застосування, наприклад, чи то суто граматичних правил інтерпретації, чи то обмеження тлумачення історичним способом є однозначним шляхом до помилкових висновків і неприпустимих тверджень.

Зокрема, тлумачення поняття «адміністративно-правовий договір», обов'язково передбачає врахування філологічного способу тлумачення з огляду на певну складність морфологічної і синтаксичної структури норми, необхідність граматичного розбору її письмового

тексту, виявлення ролі ком, сполучників, крапок, інших розділових знаків і т.д. Водночас велике значення має контекстуальне тлумачення, оскільки важливо встановити логіку та намір законодавця під час використання таких слів, як «спільний», «інша особа», «публічно-правова сфера», «делегування». Також під час тлумачення вказаного поняття варто застосувати системне тлумачення та історико-політичне, оскільки ознаки адміністративного-договору в умовах побудови сучасної вітчизняної державності можуть суттєво змінитися, а легальна дефініція деякий час не буде зазнавати змін.

Принцип пропорційності є надзвичайно важливим принципом тлумачення понять і категорій адміністративного судочинства. Вказана засада має зв'язок із принципом верховенства права та принципом об'єктивності, оскільки саме вона передбачає спрямування результатів тлумачення на досягнення прийняттого балансу між несприятливими наслідками для прав, свобод й інтересів особи та цілями, на досягнення яких спрямована тлумачена норма. Інакше кажучи, пропорційність, зокрема, зобов'язує правотлумачного суб'єкта, не порушуючи вимог принципу верховенства права, досягти об'єктивності у визначенні змісту конкретного поняття. Знову ж таки як приклад складності досягнення такого результату можна навести інтерпретацію поняття «розумний строк», зміст якого в тій чи іншій спірній ситуації варіюється, а такі його мірила, як найкоротший, достатній, своєчасний, не мають сталих характеристик вживання. Інтерпретатор має не тільки забезпечити захист прав особи, але й у відповідних випадках вказати чіткі умови реалізації нею свого правового статусу або навіть їх обмеження.

В іншому випадку під час тлумачення поняття «заходи процесуального примусу» та застосування того чи іншого заходу суд має розуміти та роз'яснювати його зміст з огляду на вимоги принципу пропорційності, тобто заходи, які вживається державою, мають бути пропорційними їхній меті [14, с. 315]. Тобто для досягнення певної мети органи влади не можуть накладати на громадян зобов'язання, які перевищують установлені межі необхідності, що впливають із публічного інтересу [15, с. 161].

У цьому контексті надзвичайно слушними є тези С.В. Прийми, який вважає, що ознаками принципу пропорційності як засади тлумачення норм права є такі:

1) він дотримується, коли обмеження прав конкретної особи є адекватним додержанню

публічних інтересів. Інакше кажучи, внаслідок збалансування публічних і приватних інтересів, обмеження прав людини державними органами заради відповідного публічного інтересу має бути виправданим, а міра цих обмежень – необхідною й обґрунтованою [16, с. 83–88].

2) він дає змогу встановити співвідношення між інтересами приватних осіб. Інакше кажучи, на його основі можна визначити, яке право є пріоритетним, а яким слід поступитися;

3) він використовується у разі необхідності збалансувати обтяження у правовому статусі індивіда, що здійснюються у вигляді обмеження його прав, покладання додаткових обов'язків чи вимог додержання надмірних заборон, та мету такого обтяження, причому позитивні очікування від досягнення мети повинні наочно і безсумнівно переважати як втрату частини особистих прав особою, так і ризики, що можуть виникнути у зв'язку з цим;

4) його можна визнати реалізованим лише тоді, коли буде обраний такий інтерпретаційний висновок, за якого на особу накладаються мінімальні обтяження;

5) обмеження не повинні покладати таких обов'язків, які неможливо виконати [17, с. 45–47].

Принцип обґрунтованості передбачає забезпечення належної, перевіреної та переконливої аргументації щодо прийнятого рішення, у процесі якої інтерпретатор повинен дотримуватися вимог узгодженості та всебічності дослідження, а також доведеності, достовірності й об'єктивності доказів, на яких засновується інтерпретаційний висновок [18, с. 15]. Вказана засада тісно пов'язана, зокрема, й з принципом науковості, оскільки передбачає досягання обґрунтованого необхідними засобами процесуального результату, який, як правило, знаходить свій вираз у рішенні адміністративного суду по справі. Інакше кажучи, принцип обґрунтованості передбачає, що висновки тлумача щодо встановлених фактичних обставин адміністративної справи та їхня правова оцінка мають підтверджуватися даними, отриманими з матеріалів такої справи.

Принцип зрозумілості передбачає ясність результатів тлумачення та якість їхнього роз'яснення, полягає в установленні точного та однозначного розуміння суті поняття та категорії адміністративного процесу та, як слушно зазначає С.В. Прийма, у чіткому визначенні способу поведінки адресата правової норми [18, с. 15]. Дотримання цього принципу полягає у групу-

ванні і викладі знань про сенс норми в чітких, лаконічних формулюваннях, що дають змогу зрозуміти і практично реалізувати її припис у повсякденних актах поведінки громадян. Засноване на зробленому роз'ясненні правової норми рішення в адміністративній справі повинно бути адекватно сприйняте в правосвідомості сторін спору і втілено в життя адресатами такого рішення. Як слушно зазначає Д.А. Гаврилов, результати пізнання сенсу норми описуються в правовому акті точною, доступною для розуміння мовою [19, с. 131–132].

Висновки і пропозиції. Отже, принципи тлумачення понять і категорій адміністративного судочинства – це основоположні наукові вимоги та керівні ідеї, об'єктивно зумовлені та стабільні, які справляють організуючий, орієнтуючий і ціннісний вплив на перебіг інтелектуально-вольового процесу тлумачення понять і категорій адміністративного судочинства, що забезпечує адекватне, повне та правильне розкриття змісту вказаних понять і категорій, ефективність правотлумачної діяльності загалом і подальшого правозастосовного процесу.

Список використаної літератури:

1. Мельник-Томенко Ж.М. Застосування практики Європейського суду з прав людини при тлумаченні загальних принципів адміністративного судочинства : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Дніпро, 2020. 235 с.
2. Руденко А.В. Адміністративне судочинство: становлення та здійснення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2006. 209 с.
3. Руденко А.В. Адміністративне судочинство: становлення та здійснення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2006. 22 с.
4. Руденко А.В. Специфіка і прояв деяких принципів в адміністративному судочинстві. *Проблеми законності: Республіканський міжвідомчий науковий збірник*. Харків : Національна юридична академія України. 2003. Вип. 64. С. 79–84.
5. Ковалів М.В., Гаврильців М.Т., Стахура І.Б. Адміністративне судочинство : навч. посібник. Львів, 2014. 596 с.
6. Основи адміністративного судочинства в Україні : навч. посібник для юрид. факультетів та юридичних клінік / за заг. ред. Александрової Н.В., Куйбіди Р.О. Київ, 2006. 256 с.
7. Корчинський О.І. Принципи адміністративного судочинства як основа захисту прав людини і громадянина. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Юридичні науки*. 2017. № 876. С. 151–156.

8. Потапенко С.В. Диспозитивність як принцип адміністративного процесу України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2010. 19 с.
9. Костенко О.І. Тлумачення актів адміністративного законодавства : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2011. 209 с.
10. Опатяк С.З. Основні принципи тлумачення норм права. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 1. С. 19–24.
11. Ушаков Е.В. Философия и методология науки. Москва : Юрайт, 2017. 392 с.
12. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 тт. / О.В. Петришин (відп. ред.) та ін. 2017. Т. 3 : Загальна теорія права. Харків : Право. 952 с.
13. Капліна О.В. Правозастосовне тлумачення судом норм кримінально-процесуального права : дис. ... докт. юрид. наук / 12.00.09. Харків, 2007. 480 с.
14. Шевчук С.В. Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні. Київ : Реферат, 2007. 640 с.
15. Хартли Т.К. Основы права Европейского сообщества : пер. с англ. / Т.К. Хартли. Москва : Закон и право: ЮНИТИ, 1998. 703 с.
16. Зінченко Ю.О. Історія становлення принципу пропорційності. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2009. Вип. 46. С. 83–89.
17. Прийма С.В. Пропорційність як принцип тлумачення права. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 4 (75). С. 42–48.
18. Прийма С.В. Принципи тлумачення норм права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2011. 19 с.
19. Гаврилов Д.А. Правоприменительное толкование : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Волгоград, 2000. 235 с.

Bilous O. V. Principles of interpretation of the concepts and categories of administrative judiciary

In the article, on the basis of the generalized analysis of scientific, journalistic and regulatory sources, the concept and system of principles of interpretation of concepts and categories of administrative justice are defined. It is noted that the interpretation of law in general and the interpretation of the concepts and categories of administrative justice in particular are nothing but a type of legal activity. On this basis, it is appropriate to consider that he (the process of interpretation and its results) are characterized in general and those principles that determine the nature and orientation of the litigation in which the interpretive activity is carried out – in this case, it is administrative justice. In particular, the following general principles of the administrative process have an impact on these activities: the rule of law, legality, legal certainty, the finality of judgments, the unity of judicial practice, etc.

The so-called special principles of interpretation of concepts and categories of administrative justice are the author's principles such as: objectivity, scientificness, completeness of use of methods of interpretation, proportionality, validity, understanding and others.

It is established that the principles of interpretation of the concepts and categories of administrative justice are basic scientific requirements and guiding ideas, objectively conditioned and stable, which have an organizing, orienting and value influence on the course of intellectual and volitional process of interpretation of the concepts and categories of administrative justice, full and correct disclosure of the content of the specified concepts and categories, the effectiveness of law-enforcement activities in general and the subsequent enforcement process.

Key words: *administrative process, litigation, interpretation, concept, category, principles.*